

Из Правилника о изменама и допунама Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, који је објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, 07. јула 2020. године:

Интервентне активности

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се:

- насиље зауставља
- осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче)
- смањује ризик од понављања
- ублажавају последице за све учеснике
- прате ефекти предузетих мера

У установисе интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између:

- ученика (вршњачко насиље)
- запосленог и ученика
- родитеља и ученика
- ученика и запосленог
- када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на ученика, запосленог или родитеља

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) установе у ситуацијама насиља и злостављања када су актери ученици.

Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима. Процена нивоа насиља се доноси на основу анализе интензитета, степена ризика, трајања и учесталости понашања, последица, броја учесника, узраста и карактеристика развојног периода ученика.

Ради уједначеног и примереног поступања, **установа** у превенцији и интервенцији на насиље, злостављање и занемаривање, **општим актом утврђује као лакше повреде обавеза ученика:**

- понављање насилног понашања са првог нивоа када васпитни рад није делотворан
- насилно понашање са другог нивоа када појачани васпитни рад није делотворан

Насилно понашање са трећег нивоа може да буде третирано као тежа повреда обавеза и као повреда забране утврђене законом, у зависности од околности (последице, интензитет, учесталост, учесници, време, место, начин и др.), што процењују Тим за заштиту и директор.

Насиље по нивоима	Физичко насиље	Психичко насиље	Социјално насиље	Сексуално насиље	Злоупотрба информационих технологија
Први ниво	ударање чврга, гурање, штипање, гребане, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари	омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, "прозивање"	добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина	неумесно, са сексуалном поруком: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикалација	узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом
Други ниво	шамарање, ударање, гажење, цепање одела, "шутке", затварање, пљување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу	уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање	сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање	сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење	оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика
Трећи ниво	туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем	заstraшивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације	претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других	завођење од стране ученика и одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест	снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да запослени трпи насиље од стране ученика, родитеља или трећег лица у установи или за време организовања активности установе.

Ниво насиља и злостављања условљава предузимање одређених интервентних мера и активности:

На првом нивоу, по правилу, активности предузима самостално одељењски старешинау сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са одељенском заједницом, групом ученика и индивидуално.

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исти ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешинау сарадњи са педагогом, психологом, Тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом.

На трећем нивоу, активности предузима директор са Тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе).

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Процена нивоа насиља у року од 24 сата утврђује се на састанку Тима за заштиту. Уколико ученици бораве у дому, обавештава се и одељење надлежно за послове ученичког и студентског стандарда. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако Тим за заштиту процени да тиме може да буде угрожен најбољи интерес ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, о чему обавештава полицију или надлежног јавног тужиоца и надлежни центар за социјални рад.

На овом нивоу обавезни су васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са законом. Ако је за рад са учеником ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и међусобно усклађују активности.

Информације о насиљу, злостављању и занемаривању прикупља, по правилу, психолог, педагог, односно друго задужено лице у установи – одељењски старешина, наставник или члан Тима за заштиту, непосредно по сазнању или сумњи на насиље, злостављање и занемаривање. Начин прикупљања информација одређује се у складу са специфичностима ситуације. Изјава од малолетних ученика се узима у складу са одредбама закона који уређује основе система образовања и васпитања, а којима је прописан васпитно-дисциплински поступак у установи.

1. Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у промовисање, заговарање и подржавање идеолошки мотивисаног насиља, односно у насилни екстремизам, директор школе сазива **Тим за заштиту** који разматра ситуацију и на основу прикупљених информација одлучује о даљем поступању.
2. Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу.
3. Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени - запослени; запослени - родитељ; запослени, родитељ - треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.
4. Уколико установа има сазнање да се насиље у које су укључени ученици догодило ван установе, дужна је да појача васпитни рад са ученицима уз обавезно укључивање родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни центар за социјални рад.
5. Уколико се насилно понашање догоди у простору установе и/или у време образовно-васпитног рада и других активности установе предузимају се мере појачаног васпитног рада, а у складу са проценом нивоа води и окончава васпитно-дисциплински поступак у роковима и на начин утврђен законом. Установа обавештава друге институције у зависности од процењеног нивоа насиља.

Ситуације у којима директор обавештава и укључује спољашњу заштитну мрежу:

1. Ако постоји сумња или сазнање о насиљу, злостављању и занемаривању ученика у породици, директор без одлагања обавештава **полицију или јавног тужиоца**, који предузимају даље мере у складу са законом.
2. Уколико се ради о догађају који захтева предузимање неодложних интервентних мера и активности, директор обавештава **родитеља и центар за социјални рад**, који даље координира активностима са свим учесницима у процесу заштите ученика.
3. Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава **родитеља** и подноси кривичну пријаву надлежном **јавном тужилаштву**, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном **прекршајном суду**.
4. Уколико постоји сумња или сазнање да ученик припрема и/или учествује у идеолошки мотивисаном насиљу, односно у насилном екстремизму које има елементе кривичног дела и када тај догађај очигледно захтева неодложно поступање, директор одмах обавештава **родитеља, јавног тужиоца и полицију**.
5. Уколико постоји сумња или сазнање да је ученик укључен у било који облик трговине људима, директор се обраћа **служби надлежној за идентификацију и подршку жртава трговине људима**, односно **Центру за заштиту жртава трговине, надлежном центру за социјални рад и полицији**.
6. Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, свом детету, ученику или трећем лицу директор је дужан да одмах обавести **полицију или јавног тужиоца**.

7. Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да обавести **родитеља и центар за социјални рад**; да покрене васпитно-дисциплински поступак, и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом, а ако постоје елементи кривичног дела или прекршаја, пријаву поднесе надлежном **јавном тужилаштву односно прекршајном суду**.
8. Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према ученику, директор је обавезан да истовремено обавести **родитеља** детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни **центар за социјални рад** и поднесе кривичну пријаву надлежном **јавном тужилаштву**, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном **прекршајном суду**.

Редослед поступања у интервенцији

1. **Проверавање сумње или откривање насиља**, злостављања и занемаривања обавља се прикупљањем информација - директно или индиректно и има за циљ утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице - ученик.
Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању и врши преглед видео записа уколико установа има електронски надзор над простором.
Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са законом.
У случају неосноване сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника.
Када се потврди сумња, директор и Тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.
2. **Заустављање** насиља и злостављања и смиривање учесника је обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника да одлучно прекине свеактивности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.
3. **Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби** (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након заустављања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.
4. **Консултације у установи** се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције, односно ради успостављања и развијања усклађеног, уједначеног и ефикасног поступања. У консултације у установи

укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, психолог, педагог, Тим за заштиту, директор, ученички парламент.

Уколико у току консултација у установи директор и Тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: надлежну школску управу, центар за социјални рад, полицију, правосудне органе, здравствену службу.

5. **Мере и активности** предузимају се **за све нивое** насиља и злостављања. Оперативни план заштите сачињава се за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за све ученике - учеснике насиља и злостављања (оне који трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања).

План заштите чине мере и активности које се планирају уз учешће ученика и родитеља, осим када се ради о насиљу у породици, када је нужно укључити надлежни центар за социјални рад.

План заштите сачињава Тим за заштиту заједно са одељенским старешином, психологом, педагогом, секретаром, директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама.

6. **Ефекте предузетих мера** и активности прати установа (одељењски старешина, Тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање ученика који је трпео и који је извршио насиље и злостављање, али и ученика који су индиректно били укључени (сведоци). Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу интервентних мера и активности установа:

- Евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа
- Прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа
- Укључује родитеља у васпитни рад у складу са врстом и нивоом насиља и праћење ефеката предузетих мера и активности
- Анализира стање и извештава
- Одељењски старешина бележи насиље на првом нивоу, прати и процењује делотворност предузетих мера и активности и евидентира у педагошкој документацији
- Установа прати остваривање програма заштите установе. Тим подноси извештај директору два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент
- Извештај о остваривању програма заштите је саставни део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству, односно надлежној школској управи

октобар 2021. године

Координаторе Тима,
Г. Анђелковић, псих.